

Uutta kirjallisuutta

Arvio teoksesta Schmidt, Bernstein, Richter, Zarlenga (toim.): Taxation of Crypto Assets. Wolters Kluwer 2021. 739 sivua.

Johdanto

Kryptot ovat tarjonneet matkustajilleen melkoisen vuoristoratakyödyin, ja radalle on mahtunut sekä ylä- ja alamäkiä että jyrkkiä käännöksiä. Osalle kyytiläisistä radan päätepiste on tarjonnut digitaalisen, mutta silti todellisen, kultapotin. Osa on joutunut nielemään tappion.

Havaintojeni mukaan kryptot näkyivät keväällä 2021 yhä useammin päivälehtien otsikoissa. Alkuvuodesta uutisoitiin Bitcoinin voimakkaasta arvonnoususta ja toukokuussa Bitcoinin arvon putoamisesta puoleen. Tuolloisen romahduksen taustalla oli Kiinan tiukentunut suhtautuminen kryptoihin liittyviin palveluihin ja pörssi-yhtiö Teslan päätös, että se ei enää hyväksy autojensa maksuksi bitcoineja, koska niiden lounhinta kuluttaa paljon sähköä. Volatiliteetin ja sähkönkulutuksen ohella otsikkotilaa valtasivat ainakin meemikolikko Dogecoinista ja kryptotaiteesta (ns. NFT, non-fungible token) maksetut huippukorkeat hinnat.

Tällainen otsikointi jättää kuitenkin herkästi

varjoonsa kryptojen todelliset ominaisuudet ja aidon potentiaalin. Kryptojen pohjana olevan lohkoketjuteknologian keskeisimpiä ominaisuuksia on, että perinteisiä luotettuja keskusosapuolia, kuten (keskus)pankkeja tai vakuutusyhtiöitä, ei tarvita luomaan luottamusta verkoston jäsenten välille. Luottamus luodaan hajautetussa verkostossa hyödyntäen salaustekniikkaa (kryptografia). Muita lohkoketjuteknologialle tunnusomaisia piirteitä ovat ainakin rajoittamaton käyttäjäkunta, turvallisuus ja transaktioiden pysyvyys. Lohkoa, joka sisältää yksittäiset transaktiot, ei enää voida muuttaa tai poistaa sen jälkeen, kun se on asianmukaisesti liitetty lohkoketjuun.

Ominaisuuksiensa ansiosta lohkoketjuteknologia mahdollistaa esimerkiksi nopean kauppojen selvittämisen (settling), nopeat ja edulliset kansainväliset valuuttasiirrot, tietojen turvallisen säilyttämisen sekä omistajuuden todentamisen arvopaperin tavoin. Lohkoketjuteknologia on viime aikoina enenevässä määrin lyönyt läpi hajautetussa rahoituksessa (ns. DeFi, decentralized finance), jolla tarkoitetaan vertaisverkossa harjoitettua lainausta, vakuuttamista, johdannaiskauppaa ja paljon muuta. Todettakoon, että suomalaisten perustama Aave on tällä segmentillä maailman ehdotonta

huippuluokkaa.¹

Kirja

Arvioitava kirja on käsikirja, joka käsittelee kryptojen verotusta eri lainkäyttöalueilla. Suomea koskevan kappaleen on kirjoittanut varatuomari, asianajaja Antti Lehtimaja. Kirjoittajat itse odottavat kirjalle lukijoita kolmesta eri kategoriasta: 1) veroasiantuntijat, jotka eivät tunne kryptojen teknistä puolta, 2) kryptoista innostuneet henkilöt, jotka eivät tunne verotuspuolta ja 3) veroasiantuntijat, jotka ovat myös innostuneita kryptoista.

Tiedossani ei ole muita kirjoja, jotka käsittelevät kryptojen verotusta yhtä yksityiskohtaisesti ja kansainvälisesti. Verrokkina mieleen tulee lähinnä Aleksandra Balin kirja vuodelta 2018, joka käsittelee yksityiskohtaisesti neljän maan verotusta ja muotoilee yleisiä verotusta koskevia suosituksia.² Käsillä oleva kirja on siinäkin mielessä tervetullut, että se kokoaa kryptojen verotusta koskevan tietämyksen yhteen luotettavista lähteistä.

Kirja jakautuu johdantoon (s. 1–54) ja maakohtaisiin kappaleisiin (s. 55–739).

Johdanto on selkeä. Se selittää lukijalle lohkoketjuteknologian, virtuaalivaluutat, älysopimukset, tokenit, kryptojen liikkeellelaskut, lounhinnan, kryptojen kirjanpitoluokittelun ja paljon muuta. Kryptoverotuksen ymmärtäminen edellyttää vähintään perustason tuntemusta kryptoista, ja johdanto täyttää tämän funktion erinomaisesti. Teknisen tason kuvauksen kirja jättää luontevasti muille foorumeille.

Maakohtaisissa kappaleissa noin 40 eri lainkäyttöalueen asiantuntijat kuvaavat kryptojen verotusta omalla alueellaan. Suomen lisäksi pohjoismaista edustettuina ovat Norja ja Tanska. Maakohtaiset kappaleet perustuvat lähtökoh-

¹ Samassa yhteydessä täytyy todeta, että Suomessa sähköinen asuntokauppajärjestelmä DIAS hyödyntää lohkoketjuteknologiaa, joskin paljon suljetummassa ja vähemmän hajautetussa muodossa kuin esim. Bitcoin. Suomessa on myös pohdittu lohkoketjuteknologian hyödyntämismahdollisuuksia palkkatulojen verotuksessa. Ks. Mattila (toim.): Lohkoketjuteknologian hyödyntämismahdollisuudet palkkatulojen verotuksessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:30.

² Aleksandra Bal (2018): Taxation, Virtual Currency and Blockchain

taisesti 1.10.2020 vallinneeseen oikeustilaan.

Maakohtaiset kappaleet on rakennettu saman kaavan mukaan. Jokainen niistä vastaa yhteensä yli 30 kysymykseen, jotka on järjestetty viiteen aihepiiriin.

Ensimmäinen aihepiiri käsittelee kryptoja koskevaa sääntelyä, viranomaisohjeistusta ja oikeuskäytäntöä. Toinen aihepiiri käsittelee tulo- ja luovutusvoittoverotusta esimerkiksi kryptojen välisissä vaihdoissa, kryptojen jakautumisissa (ns. hard fork), kryptojen menetyksissä ja lounhinnassa. Kolmas aihepiiri pohtii muiden verojen sovellettavuutta, kuten arvonnalisäverotusta ja kryptoissa tehtyjen maksujen lähdeverotusta.³ Neljäs aihepiiri käsittelee sääntelyn noudattamiseen liittyviä ilmoitus- ja dokumentointivelvoitteita, kuten verovelvollisen ilmoitusvelvollisuuksia sekä kryptopörssien ja lompakkojen (ns. wallet) tarjoajien sivullisen yleistä tiedonantovelvollisuutta. Viides osa käsittelee verotuksellista ja rikosoikeudellista täytäntöönpanoa, kuten veroviranomaisten verovalvonnallisia toimenpiteitä.

Valitut kysymykset ovat mielenkiintoisia ja sopivalla tasolla suhteessa tavoiteltuun lukijakuntaan. Kysymykset eivät kata uusia ilmiöitä, kuten DeFi:ä tai NFT:itä. Tämä on kirjan tarkoitus huomioiden perusteltua. Lisäksi jo perusilmiöiden verokäsittelyyn liittyy monessa maassa epäselvyyttä, puhumattakaan kehittyneemmistä ilmiöistä.

Yksittäisiä huomioita verokäsittelystä

Useimmissa maissa kryptojen verotukseen sovelletaan yleisiä verotuksen sääntöjä. Näin on myös Suomessa, jossa kryptoihin liittyvät verokysymykset joudutaan ratkaisemaan yleisten lähteiden, lähinnä tuloverolain ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, perusteella. Vain hyvin harvassa maassa on varta vasten kryptoja varten tehtyä verosääntelyä. Esimerkiksi Ranska lisäsi verolainsäädäntöönsä artiklan, joka soveltuu yksityishenkilöihin, jotka satunnaisesti käyvät kauppaa kryptoilla.

On hienoa, että Suomessa Verohallinto on

³ Suomen näkökulmasta kuriositeettina mukana on myös kysymys, tuleeko lounhinnasta maksaa uhkapeliveroa (gambling tax).

jo hyvin varhain ottanut varsin aktiivisen roolin kryptojen verotuksesta ohjeistamiseen.⁴ Julkaisu ohje on melko kattava ja vastaa yleisimpiin käytännön tarpeisiin.

Arvonlisäverotuksen puolella Suomessa on muodostunut julkaistua oikeuskäytäntöä ratkaisussa KVL 2014/34 (lainvoimainen). Sen olosuhteet vastaavat läheisesti EU-tuomioistuimen ratkaisua C-264/14 Hedqvist, joka annettiin KVL-ratkaisun jälkeen. Ratkaisuissa Bitcoinia pidettiin arvonlisäverotuksessa maksuvälineenä ja Bitcoinin liittyvää välitys- ja vaihtopalvelua verottomana rahoituspalveluna.

Tuloverotuksen puolelta voidaan mainita ratkaisut KHO 2019:42, Helsingin hallinto-oikeus 6.7.2018 18/0426/3 (KHO 2019 T 1267: ei valituslupaa) ja Itä-Suomen hallinto-oikeus 29.11.2018 18/1027/1 (KHO 2019 T 4392: ei valituslupaa). Käsitelystä olivat Bitcoin, Ether ja muutama muu krypto.

Ratkaisut toivat aikanaan erittäin terveelluttua selkeytystä silloiseen, ristiriitaiseen oikeustilaan. Ratkaisut vahvistavat, että virtuaalivaluutta on tuloverolain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettua omaisuutta, jonka luovutukseen virallista valuuttaa tai toista virtuaalivaluuttaa vastaan sovelletaan tuloverolain 46 §:n 1 momentin sääntöjä luovutusvoiton laskennasta.

Ratkaisuista voidaan edelleen päätellä, että luovutusvoiton laskennassa voidaan soveltaa hankintameno-olettamaa (tuloverolain 46 §:n 1 momentti), että luovutustappio on vähennyskelpoinen (tuloverolain 50 §:n 1 momentti) ja että pienten luovutusten verovapaus- ja vähennyskeltvottomuussäätelyä voidaan soveltaa (tuloverolain 48 §:n 6 momentti ja 50 §:n 2 momentti). Myös krypton käyttäminen tavaran tai palvelun ostamiseen on verotuksessa vaihto, joka käsitellään kuten luovutus.⁵

Useissa maissa verotus vaihtelee sen mukaan, luokitellaanko kyseessä oleva krypto virtuaalivaluutaksi⁶, hyödyketokeniksi⁷ vai

⁴ Ohjeen ensimmäinen versio on päivätty 28.8.2013.

⁵ Verohallinnon ohje: Virtuaalivaluuttojen verotus (22.1.2020), luku 1.2. Ks. myös Pekka Nykänen (9.4.2019): Virtuaalivaluutan myyntiin sovelletaan luovutusvoittoa koskevia säännöksiä – KHO 2019:42 (Edilex-uutinen).

⁶ Krypto, joka on tarkoitettu maksuvälineeksi.

⁷ Krypto, joka oikeuttaa alennuksiin tai palveluihin hajautetussa järjestelmässä, kuten tallennustilaan.

arvopaperitokeniksi⁸. Suomessa julkaistusta oikeuskäytännöstä ei käy ainakaan suoraan ilmi, onko tällaisella luokituksella merkitystä Suomen verotuksessa. Mainituissa tuloveroratkaisuissa kryptojen välisiä eroja ei arvioitu nimenomaisesti ja kaikkia käsiteltyjä kryptoja pidettiin TVL-omaisuutena, vaikka ne olivat osin virtuaalivaluuttatyyppejä ja osin hyödyketokeneita. Mielestäni verotuksessa olisi kuitenkin perusteltua ottaa huomioon eri kryptojen ominaisuuksien ja tarkoitusten merkittävät erot.

Virtuaalivaluuttatyypiset kryptot eivät verotuksessa rinnastuneet viralliseen valuuttaan. Nähtäväksi kuitenkin jää, rinnastuisiko keskuspankin digitaalinen valuutta (ns. CBDC, central bank digital currency) verotuksessa viralliseen valuuttaan ainakin silloin, kun se on suoraan vaihdettavissa viralliseen valuuttaan suhteessa 1:1 ja laillinen maksuväline. Näiden väliin jää vakausvaluutta (ns. stablecoin), joka on tavalla tai toisella rakennettu pitämään arvonsa vakiona suhteessa esimerkiksi Yhdysvaltain dollariin.

Kryptojen klassifoinnista on vielä todettava, että Verohallinnon ohjeen mukaan kryptot ovat tuloverolaissa tarkoitettua omaisuutta (45 §:n 1 momentti), mutta eivät arvopapereita (50 §:n 3 momentti). Ohjeen piiriin näyttävät kuitenkin kuuluvan vain valuuttatyypiset kryptot, joilla ei ole virallisen valuutan asemaa.⁹ Muutoin tulkinta olisi liian yleistävä ja mahdollisesti ”Bitcoin-lähtöinen”¹⁰. Jää kuitenkin nähtäväksi, käsitelläänkö vaikkapa sellainen arvopaperitoken, joka on osaketalletustodistuksen tavoin sidottu osakkeen arvoon, tuloverolaissa tarkoitettuna arvopaperina.

Pääsääntö kirjan kattamissa Euroopan maissa vaikuttaa olevan, että krypton menetys ei ole vähennyskelpoinen henkilöverotuksessa. Kysymys on erityisen tärkeä kryptoalalla, jossa jopa huolellisesti toimiva sijoittaja voi kohdata menetyksen esimerkiksi hukkaamalla yksityisen salausavaimensa (ns. private key), mikä pysy-

⁸ Krypto, jonka arvo on sidottu konkreettiseen omaisuuteen, kuten osakkeeseen tai kiinteistöön.

⁹ Verohallinnon ohje: Virtuaalivaluuttojen verotus (22.1.2020). Ohjeen luku 1.1 viittaa virtuaalivaluutan tarjoajista annetun lain 1 §:ään, jonka määritelmä virtuaalivaluutalle sisältää kvalifikaattorin ”voi käyttää maksuvälineenä”.

¹⁰ Ottamatta huomioon El Salvadorin tuoretta päätöstä tehdä Bitcoinista virallinen valuutta.

västi estää pääsyn kryptoihin. Hakkeroinnitkaan eivät ole aivan tavattomia. Sillä, luokitellaanko jokin krypto tuloverolain mukaiseksi arvopaperiksi, saattaa oikeuskäytännön valossa olla merkitystä arvioitaessa menetyksen vähennyskelpoisuutta yksityishenkilön tuloverolain mukaisessa verotuksessa.¹¹ Jää toivottavaksi, että tulonhankkimistoimintaan liittyvien kryptojen menetysten vähennyskelpoisuutta koskeva linja ei muodostu liian tiukaksi.

Kryptot herättävät merkittävän määrän aivan uusia ja mielenkiintoisia verokysymyksiä, joista olen edellä nostanut esille muutamia. Niissä,

¹¹ Arvopaperin lopullinen arvomenetys on tuloverolain 50 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan vähennyskelpoinen luovutustappiona. Toinen ajateltavissa oleva vähentämisperuste, jos kryptoa ei katsota arvopaperiksi, on tulonhankkimismeno (tuloverolain 54 §:n 1 momentti).

ja esimerkiksi DeFi:n, NFT:iden ja koodiin perustuvien internetnatiivien yrityksien (ns. DAO, decentralized autonomous organization) verokäsittelyissä, riittää varmasti pohdittavaa vielä pitkäksi aikaa.

Lopuksi

Antti Lehtimaja on ansiokkaasti käsitellyt Suomen verotusta maakohtaisessa kappaleessaan. Kirjaa voi muiltakin osin hyvin suositella kaikille aihepiiristä kiinnostuneille. Kryptot ja niiden verotus kehittyvät kovaa vauhtia, joten kirja ja tässä arvostelussa esitetyt pohdinnat voivat vanhentua nopeasti. Toivottavasti kirjasta on lähivuosina tiedossa päivitetty uusintapainos, mahdollisesti jopa nykyistä laajemmassa muodossa.